

pán azok számára van mondanivaló, akik pontosan tudják, hogy mi a kérdezni való. (Forgács Antal)

COBLENZ, 1789-1792. Ismeretes, hogy a nemzetiszocialista történétírók hogyan magyarázzák a francia forradalmat. Egyesek számára közüllük az egész nem volt egyéb közönséges zsidó összeesküvésnél. Rosenberg „A XX. század mithoszában“ írja: „Az egész forradalom, ha nem közvetlenül, legalább közvetve, a szabadkőművesek befolyása révén zsidó ügy volt. Ilyenformán az árják ezreit áldozták fel, hogy megadhassák a zsidók számára a lehetőséget a szabadság és jogegyenlőség elnyerésére Európa összes államaiban“. Másrészt a forradalom faji összeütközés volt. A „Nemzetiszocializmus alapelvei“ című tanulmány sorozat 26. füzeté megállapítja: „A francia állam megalapítása germán teljesítmény. Ez nem lehet a véletlen műve. Az északi faj nyilvánvalóan „vezéri“ faj... S a nagy forradalom az, mely eltiporta a francia nép germán vezéreit. A francia nemesség csaknem teljes egészében, beleértve a Bourbon dinasztiát is, germán volt. Ez az, amiért a forradalom idején a csócselék gyűlölete elsősorban a nemesség ellen irányult. Néha a szöke haj elégséges ok volt a lefejezésre. Az elszabadult alacsonyabb rendű emberek orgiákra adták magukat. Franciaország felsőbb, északi eredetű rétege gillotin alatt, vérözönben veszett el“.

Ebből a szempontból fölülte érdekes Henri Chassagne nagy tanulmánya, aki a fentiekkel szemben, a forradalom előtti francia nemesség ismertetésével kapcsolatban, rámutat a forradalom igazibb okaira. Teszi ezt azokkal az igyekezetekkel szemben, melyek szerint 1789-ben már nem volt feudális befolyás a francia állami életben. Nem tagadható, hogy a francia feudalizmus a forradalom előttig igen sokat fejlődött. A jobbagység csaknem telje-

sen eltűnt s a nemességet politikai hatalmától és befolyásától csaknem teljesen megfosztotta az abszolút monarchia. Viszont a nemesség a gyakorlatban továbbra is kivonta magát a közterhek alól s igyekezett feudális jogokat gyakorolni a birtokán élő parasztokra s különös gonddal igyekezett kezében tartani az igazságszolgáltatást, különösen feudális jogainak érvényesítésére. Ez volt az, ami hozzáegithette őket, hogy a 18. század végén visszaállithassanak bizonyos elavult feudális jogokat. S ugyancsak ez adott lehetőséget nekik arra, hogy megszüntessenek régi szokásjogokat, mint a tarlózás és szabad legeltetés, melyek a legszegényebb parasztság életlehetőségeit csorbitották. Ez a földesuri rendszer, mely szegénységben igyekezett a parasztságot tartani egyik legnagyobb akadálya volt a mezőgazdasági termelés kifejlődésének. A nemesség lelkében előjogaihoz való makacs ragaszkodásán túl, nem maradt hely a nemzeti érzésnek. La Bruyère már XIV. Lajos uralkodása végén megjegyzi: „Az önkény nem ismer hazát, más dolgok helyettesítik ezt számára: érdek, dicsőség s az uralkodó szolgálata“. S valóban előjogaik védelme, a hűbéri rendszer fenntartása érdekében történik, hogy a nemesség harcba száll a nemzettel s minden erejével segíti a külföldet a forradalmi Franciaország elleni harcában.

A Bastille bevétele után külföldre menekült nemesség igyekszik rávenni az európai uralkodókat egy Franciaország elleni nagy koalíció megteremtésére, a hűbéri-feudális rendszer s az abszolút monarchia fenntartása érdekében. Nagyon jól tudták, hogy a koalíciós államok beavatkozásuk ellenében igyekezni fognak Franciaországot felosztani, de ez kevésbé érdekelte őket. Szaporítják a belföldi összeesküvések számát s kitartóan dolgoznak a hadsereg szétzüllesztésén. Elszázban szeparatista mozgalmat szítanak, németnyelvű felhívásaikban „a

„piszkos, gaz Welsch-ektől“ való megszabadulásra szólítják fel a lakosságot, akiket „ki kell végezni“, mert „nem létezik jólét velük együtt“. Menekülésre kényszerítik a királyt, kinek futása több tiszt szökését vonja maga után. Ezalatt a Rajna partján az emigránsok megszervezik hadseregüket. Meg kell jegyeznünk, hogy a német parasztok nagyon rossz szemmel néztek ezeket az emigránsokat, akik a züllöttség, rendetlenség és cselszövés olyan látszatát jelentették számukra, amely Albert Sorel szerint „jobban megértette a németekkel ez a francia forradalmat, mint bármilyen irás vagy propaganda-ügynökök“.

1792 április 20-án kitört a háború, melyet nagy örömmel fogadott az ellenforradalmi sajtó. „A háború — írja 1792 április 24-én egy royalista ujság — óhajtott és szükség-szerű csapássá lett, hogy kiemeljen bennünket a kegyetlen nyugtalan-ságból, amelybe a forradalom államunkat, birtokainkat és napjainkat sodorta“. Igen jellemzően: „birtokainkat“, vagyis előjogainkat. Az ugyancsak emigráns M. de Limon kiáltványt szövegezett, amit a porosz generális Brunswick herceg ir alá s ebben teljes feldúlással fenyegeti Páris. Hogy pénzügyi válságot idézzenek fel, elárasztják Franciaországot hamis állami kötvényekkel, ami ezek elértéktelenedéséhez s a nemes fémek és értékek kiözönléséhez vezet. De az ellenforradalom tervez, a nép végez. 1792 augusztus 10-én a monarchiát megbuktatják és ugyanaz év szeptember 20-án a porosz hadsereget feltartóztatják Valmynál. Az emigrációs hadsereg visszavonul s falvakat gyújt fel. „Ez a hadsereg — jelenti egy, a Konventhez intézett beadvány — nem hagyott semmit azokon a helyeken, ahol visszavonult. Sem vetni való buzát, sem lovakat a földek megmunkálására, sem egyéb állatot a lakosság táplálkozására“. Valójában ez volt az aránylag rövid-életű francia ellenforradalom há-

roméves tevékenységnek utolsó megnyilatkozása s míg a nemzeti hadsereg egyre erősödik, a vereség után gyökértelenné lesz és széthull. (Jean Bruhat)

CAMPANELLA. Utópizmus meg utópizmus közt különbség van. Igy is mondhatnók: van pozitív és van negatív előjelű utópizmus. Soha nem állapíthattuk meg ezt annyi joggal, mint ma. Az utópizmus jelenthet olyan álmot, amely fejletlen társadalmi viszonyok közepette a legnemesebb koponyák szebb és igazságosabb emberi együttélési formák utáni vágyódását testesíti meg. Ezek az álmok a haladás folyamán valósággá lépnek elő s ily módon a múlt elé egy későbbi világ látomásszerű képét vetítették. De jelenthet az utópizmus a realitás látszólag szilárd mezébe öltöztetett s tartósan megalapozottnak hitt időszerűtlenséget is. Az ilyen utópiákat a későbbi fejlődés a megérdemelt megvetéssel tolja félre, mert huzamosan nem férnek össze a társadalmi szervezet egészséges fejlődésével. Az előbbire az elmúlt századok nagy utópistáinál találunk példát. Az utóbbit károsos jelenünk veti felszínre.

Campanella Tamás (1564-1639) a szó nemes értelmében vett utópisták közé tartozott. A halála és születése közt eltelt 75 esztendő izig-vérig harcos élet töltötte be. Olyan korban működött, amikor a világi hatalmasságok meg a szent inkvizíció egyaránt hüvelykszorítóval, pallossal meg máglyával örködtek az állapotok és a lelkek változatlansága fölött. És ő, mint korán nagy műveltségre szert tett dominikánus barát, egyenlő hévvel támadta az állapotok és a lelkek nyugalmát. Ha eleinte még „csak“ az inkvizíciót riasztotta fel maga ellen a cartesiánusi „deux ex machina“ és a spinóza-i pantheizmus minden elemét magában foglaló vallásbölcseleti meg természettudományos írásaival, úgy csakhamar a világi hatalmasságokkal is meggyűlt a